

MEDICINA VIGATANA

*La vacunació antiverolosa, a Vich,
a principis del segle passat.*

En molt diferents aspectes, en repassant les publicacions sobre matèria mèdica, a les quals els metges vigatans eren molt aficionats, a judicar pel gran nombre d'aquestes que han arribat a les nostres mans, ens podem donar compte de l'interés i el profit amb que els nostres facultatius exercien la seva professió i, detall més interessant encara, del valor de les seves observacions en mires a la precocitat dels seus procediments i en moltes ocasions actuant de precursors de tècniques terapèutiques que no es posaren de moda fins molts anys més tard.

Una publicació del llicenciat Ramon Vila, cirurgià, editada a Vich en la oficina de Joan Dorca, sense data, però que judiquem apareguda l'any 1805, ens dona una *Relación del estado actual de la vacuna en la ciudad de Vich, para satisfacci6n y desengafio del p6blico.*

En el seu discurs de dotze pàgines en quart el Dr. Vila es dirigeix a la ciutat i als seus habitants, incitant-los a presenciar els beneficis que reporta la vacunació antiverolosa, després dels seus experiments sobre 500 casos, en els quals posà en pràctica aquesta mesura profilàctica.

Abans d'entrar en comentaris sobre l'opuscle esmentat, convé refrescar la història de la vacuna contra l'erupció varicelosa.

Antiguament, en els pobles en els quals regnava la verola, com són la Xina, la Pèrsia, i altres, era tradicional la pràctica de la verolització, ço és la discreta inoculació cutànea al individu sa, de linfa verolosa del malalt. Una hàbil introducció del virus a través d'una porta d'entrada aliena a la de l'espontània inoculació en circumstàncies epidemiològiques, localitzen el dany al lloc intervingut, creant una lleu expressió de malaltia que prevé els riscos de la mateixa. Malgrat tot, per molta cura que hom posi en manejar el virus variolós humà, són inevitables, a voltes, majors perills, com son la inoculació d'una verola sense atenuants, generalitzada, greu i àdhuc mortal.

Eduard Jenner, metge anglès, mentre practicava la verolització als seus clients de Berkley, comtat de Gloucester, s'adonà que els vaquers que manejaven vaques afectes d'una malaltia pustulosa, que freqüentment patien, eren refractaris a la verola i a l'ensemps als intents de verolització. Fou en 1796 quan Jenner practicà la primera vacunació emprant limfa de les pústules d'una vaquera contagiada de les vaques malaltes i la inoculà al braç d'un nen, amb resultat satisfactori. Després inoculant en sèrie de braç a braç i practicant, més tard, el contagi amb veritable verola en la sèrie inoculada, va demostrar l'efecte preventiu de la vacunació antiverolosa.

La vacuna va entrar a França, l'any 1800; a Alemanya, el 1807, i successivament a les altres nacions. Espanya no es va quedar enrera. Durant el 1803 els

centres científics atents als experiments i al descobriment de Jenner, votaren afirmativament les excel·lències de l'esmentada mesura i fou emprada segons les necessitats dels pobles ibèrics, molt castigats, altrament, per l'endemo epidèmia que flagel·lava tot el migdia europeu.

Més endavant, un gran progrés en l'ordre pràctic fou l'obtenció de la vacuna de les vedelles i la fundació d'Instituts de vacunació, evitant així els inconvenients de la pràctica de braç a braç. No cal profunditzar més en la història de la vacuna antivariolosa. La conveniència de la vacunació i revacunació cada 7 anys es posà de manifest i més tard es feu obligatòria a tots els ciutadants gaire bé arran del seu naixement.

La darrera gran epidèmia europea, del 1870, que causà 200.000 víctimes a França, 140.000 a Àustria, més de 160.000 a Rússia, 42.084 a Anglaterra, 29.389 a Bèlgica, - i en canvi els districtes alemanys en que l'ús de la vacunació estava més divulgat oferiren un contrast notable - va determinar l'obligatorietat de la vacuna.

Espanya precedí en un llarg plaç en aquesta promulgació obligatòria als demés països. El 21 d'abril de 1805, una Reial Cèdula dictava normes per la conservació de la limfa vacunal, obligant a tots els hospitals espanyols a dedicar una sala a la vacunació i als cirurgians a practicar-la graciosament, a part d'altres ordres de vigilància enfront les necessitats de dita profilaxia, com també que en tots els llocs de la Monarquia espanyola estessen vacunats tots els infants als dos mesos de nascuts.

Malgrat tot, les dades estadístiques dels resultats de la vacunació en el sexeni de 1900 a 1905 acusen a Espanya de la més alta xifra de morbiditat respecte als demés països del món. Resultat de la rectitut amb que es compleixen les ordres oficials.

Tornant a l'escrit del metge vigatà, publicat com suposem el 1805, es veu tot seguit com els seus experiments tenen un aire de precocitat estimable. Quan començà a infiltrar-se arreu del món la pràctica de la vacuna arran de la descoberta de Jenner, el Dr. Vila, de Vich, actua, dedueix i aconsella amb una fe i una fermesa digne de tot elogi.

«Deseoso de tu prosperidad, - diu al poble de Vich, - te ofrezco el fruto de mis observaciones, que debo confesar son nada comparadas con las de los sabios Profesores de toda la Europa, y únicamente las doy a luz, para tu desengaño, y para que veas, que, el Omnipotente no ha querido privar a nuestra Península, de los beneficiosos efectos de la vacuna con que ha beneficiado a otros Reynos».

Són curioses i ensenyadores les seves observacions. Diu que dels 500 vacunats, 200 ho foren amb una antelació d'un any i mig, dels quals en tres no va pendre la vacuna i que malgrat les seves asseveracions de que eixò no volia dir que restessen indemnes, els seus pares no volgueren que fossen revacunats. A tall de curiositat, cal esmentar que aqueixos tres foren: una filla del Dr. Miquel Albareda, metge, altre de Dn. Benet Deolp, apotecari i un fill de Dn. Antoni Esteve-nell, escribà.

A primers d'any va entrar la verola a la Ciutat on encara regna (són les seves

paraules) havent vacunat més de 300 individus. Els que han arribat a l'onzè dia sense contreure la malaltia han quedat preservats d'ella. Quatre dels vacunats vegeren aparèixer la malura el sisè i octau, del qual dedueix que la vacuna no és preservant a menys del onzè dia del contagi i practicada abans d'aquest dia.

Entre consells i argumentacions posa eloqüents exemples:

«A una madre sucedió, que teniendo cinco hijos no pudo invacunar sino dos: los tres fueron acometidos de viruelas, y estando estos en lo más fuerte, una niña vacunada se quejó de dolor de cabeza, y vomitó; desconfió de la vacuna la madre, metiela por tres días seguidos en una misma cama con los variolosos, al cabo de los cuales la niña descargó el vientre, y quedó curada, y la madre burlada porque no se le pegaron».

«A otros padres sucedió que teniendo tres hijos, no vacunaron sino dos, creyendo, que el uno ya lo había padecido; acometieron las viruelas a este: los vacunados le asistieron en todo el curso de ella, y se tomaban el pan, y otros alimentos de boca a boca y quedaron libres. Quizo introducir sus hijos el Hortelano de la casa al aposento de los virolosos, y a la vuelta ya se los llevaron».

«Otra mujer tenía un niño, y una niña: invacunó al niño, y no quiso se invacunara la niña: contrajo la viruela esta, y en el discurso de ellas, yo hice que se expusiese de todos modos el niño vacunado al contagio de su hermana virolosa por desengaño de los asistentes: el vacunado quedó preservado, y la fiera parca arrebató del seno de la madre á su tierna y querida hija con un dolor inexplicable: acusábase ella misma culpada por no haber querido invacunar, y con esta memoria se le redoblaban los sollozos, de modo que daba lástima el oirla».

«Invacuné una niña á escondidas de su padre, porque como la incisión produce una muy leve indisposición que á penas el cuerpo nada padece, creimos la madre y yo que no llegaría a saberlo: mas la niña descubrió el caso al padre, y este no obstante de haber visto que su hija no había padecido ningun mal, habiendo oido voces maliciosas de algunos, no quiso invacunar una hija, y un hijo que le quedaban. Acometieron las Viruelas a la niña que no quiso invacunar; esta ha salido con la vida aunque cargada de depositos, y diviesos; y el niño que igualmente las contraxo, murió siendo víctima de la incredulidad de su padre, mientras que la invacunada quedó preservada en medio de esta tempestad».

Altres fets invoca el Dr. Vila per demostrar l'eficàcia de la vacunació i es va d'aquests exemples de referències de savis professors i de les notícies circulants¹ en els periòdics i revistes mundials per fer una propaganda decisiva i ferma dels bons resultats de la mateixa enfront l'escepticisme d'alguns professionals i d'una part del públic vigatà.

Finalment, amb fervorosa paraula, pinta el paral·lel entre el vacunat i el variolós per fer resaltar la diferència de l'un a l'altre després de la malaltia i de l'epidèmia.

«...entenderás desde luego por los efectos opuestos la suerte feliz de los unos, mientras que muchos de los otros seran para tí el mas lastimero espectáculo, capaz

de enternecer, y mover á compasión á todo buen ciudadano amigo de la felicidad de sus semejantes. Párate pues por algunos instantes sobre la suerte de los vacunados: aquella leve incisión que se hizo á los tiernos niños, y tan leve que ni á verter sangre llegó, no alteró sus humores, yo te lo aseguro; ellos se mantienen alegres, lozanos, robustos, traviesos, y hermosos, señal nada equívoca de que no padeció trastorno notable su vitalidad, apetecen como antes el juego única ocupación de la inocente infancia, de suerte que en todos sus gestos, movimientos, y acciones, respiran la mas perfecta sanidad. Mas si vuelves los ojos a los virolosos ¿que hallarás? ¡Ha! lo diré congojoso, y penetrado del mas vivo sentimiento. Verás la tierna infancia, desfigurada, verás unos niños negros, feos, abominables si posible fuese hasta á sus mismos padres hasta punto que los desconocerás, tristes, macilentos, melancólicos en los primeros dias, prenuncio funesto de lo que les vá á suceder, cargados de costras y úlceras de pies á cabeza en los últimos dias, señales visibles del grande estrago, que ha causado en ellos el virus destructor; verás uno con el brazo en charpa por haber quedado manco, á otro que han de llevarlo en brazos agenos por no poder andar, á otros vendados los ojos, no tanto a causa de ophthalmias rebeldísimas como efectos frecuentes de esta terrible enfermedad, de las que algunos quedan ciegos, otros tuertos, quanto por ocultarse á si mismos, y no morir de vergüenza al verse tan desfigurados; a otros por fin verás que parecen esqueletos, y vivos despojos de la muerte. ¿Y quantos hallarás que no han podido escaparse de sus repiñantes uñas? Dime pues, amado público, ¿estas reflexiones no te parecen mas que bastantes, para acallar las falsas voces de los Antivaccinistas? ¡Ceguedad humana! ¿Cuando abrirás los ojos á la luz? ¿Cuando renunciarás generosa á tus perjuicios y h abitués, y te sugetarás docil, y sumisa á las nuevas ideas físico-médicas que tantas ventajas prometen á la humanidad? La sana política, el patriotismo claman contra eses Viruelas aniquiladores, de la especie. La Física más razonada pretende haber hallado su preservativo, y aun diré su exterminio en la apreciable Vacuna, á cuyo favor deponen un sin número de observaciones. Qual politico pues amigo de la Patria dexará de acceder á ella para desterrar las viruelas, cuyas reliquias duran mucho tiempo, y á veces toda la vida? Callen pues todos quantos hasta ahora han disuadido la invacunación: yo se lo ruego en nombre de la Humanidad, mientras que lleno de satisfacción, y contento me regocijo con aquellos padres que han permitido invacunar a sus hijos, y aun reiterar la operación en caso de no haber prendido la vacuna en la primera vez».

Aquestes pàgines del llicenciat Ramon Vila, cirurgià, exercint a Vich a principis del segle passat, ens il·lustren sobre una epidèmia de erupció variolosa que va tenir lloc a la nostra ciutat, en 1805, que malgrat la seva importància i el nombre de víctimes que ocasionà, va poguer ésser dominada gràcies a l'eficàcia de la vacuna antivariolosa recentment descoberta.

També ens dóna una idea del veritable i espantós quàdre de les reliquies d'una malaltia que els professionals de les actuals generacions no coneixem per que no les hem viscudes, gràcies a que la verola ha estat pràcticament extingida des de l'època de que ens parla el nostre autor, quina lliçó clínica és d'admirar,

com també la seva activitat, no solsament en la pràctica de la vacunació sino també en la propaganda entusiasta de la seva eficàcia de cara als seus companys professionals i encara més decididament envers el públic, d'una manera clara i sensacional, a fi de penetrar en la consciència dels ciutadans escèptics davant els invents de la medicina, poc lluída, d'aquella època.

A aquests esperits clars i esperançats en les noves idees del progrés es deu, sens dubte, el desenvolupament de la medicina i per això volem retre homenatge d'admiració al nostre compatriota i coprofessional que fou un dels precursors en la nostra ciutat, de la profilaxia d'un dels flagells més terribles de la sanitat humana.

MIQUEL S. SALARICH.
